

EESTI RAHV ALUULE ARHIIV

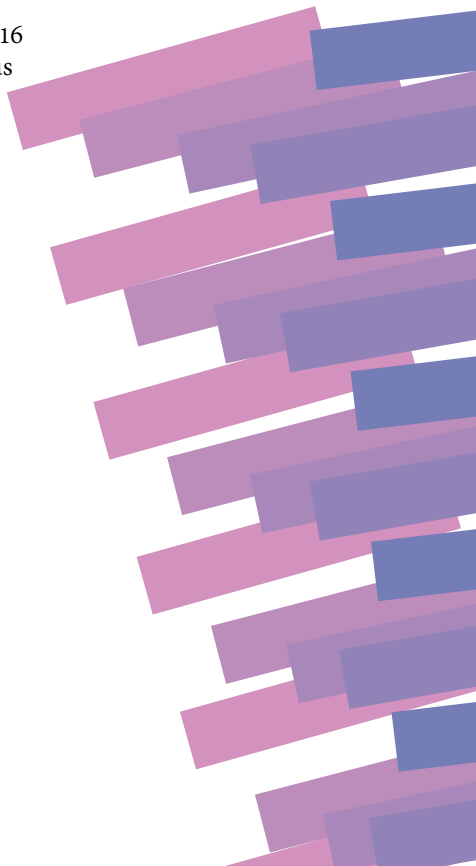
Folkloristide XI talvekonverents

Omad ja võõrad. Kohanemised ja sulandumised

4.–5. veebruar 2016
Kivi Turismitalus

Teesid

Tartu 2016

Koostaja: Anu Korb
Toimetaja: Inge Annom
Kujundaja ja küljendaja: Pille Niin
Trükitud Bookmilli trükikojas

Konverents toimub Eesti Teadusagentuuri projekti IUT22-4 “Folkloor kultuurilise kommunikatsiooni protsessis: ideoloogiad ja kogukonnad” raames.

Konverentsi korraldamist ja teesikogumiku väljaandmist toetab Eesti Kultuurkapital.

Korraldajad:
Eesti Kirjandusmuuseumi Eesti Rahvaluule Arhiiv
Akadeemiline Rahvaluule Selts

ISBN 978-9949-544-78-3
ISBN 978-9949-544-79-0 (pdf)

Üheteistkümnes folkloristide talvekonverents

Neljapäev, 4. veebruar

- 10.00 väljasõit Eesti Kirjandusmuuseumi eest (Tartu, Vanemuise 42)
11.30 tervituskohv, konverentsi avamine Kivi Turismitalus (Viljandi v, Ramsi)

12.00–14.00 ettekanded I

Aivar Jürgenson Kas eestlane saab olla mitut moodi? Identiteedi etnilisest ja rahvuslikust tasandist idadiaspوراa eestlaste näitel

Anu Korb Omad ja võõrad
ERA Siberi kaastöölise Rosalie Ottessoni kogu põhjal

Katre Kikas Kohalikkus ja rahvuslus
Jakob Hurda “äraolijatest” rahvaluulekogujate kirjapanekutes

Liina Saarlo Kohanduvad kogujad.
Rahvaluule kogumisest 1950. aastatel

14.00–15.00 lõuna

15.00–16.30 jalutuskäik Siniallikule, tutvumine ümbruskonna loodusega

16.30–17.00 tee, kohv

17.00–18.30 ettekanded II

Andreas Kalkun *Umma usku unõhtõlõ-s.*
Võõristavad ja kodustavad seto õigeusu käsitlused

Mall Hiimäe Idaviru uusasukate kalendrikombestiku tänapäevased tunnusjooned

Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov Muinastulede öö – kas mälu ja mäletamise püha?

18.30 väljaande esitlus: **Astrid Tuisk** “Head Eesti mängud”
Loovhoog koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga, 2016

19.00 õhtusöök

20.00 video “**Karjala pulmad**” (2015), kommenteerib Pekka Suutari

Reede, 5. veebruar

8.30–9.30 hommikusöök

9.30–11.00 ettekanded III

Tiiu Jaago “Oma” ja “võõras” baltisaksa ja eesti seoste näitel

Merili Metsvahi Eesti naiste seksuaalkäitumine
18.–19. sajandil – suhted omade ja võõrastega

Tiina Vähi Muistendite Muhu Madli – omadele võõras ja
võõrastele oma. Muhust pagendatud libahunt?

11.00–11.30 kohvipaus

11.30–13.00 ettekanded IV

Pille Kippar Kas põline või isehakanud läänlane?

Astrid Tuisk Oma ja võõras, õige ja vale lapsepõlv.
Arutelud internetikeskkondades

Ell Vahtramäe Võõrad omade seas? *Online*-reflektsoone
Eesti põllumeeste meeleavaldusest Toompeal, 2015

13.00–14.00 lõuna

14.00–15.30 ettekanded V

Pekka Suutari Flexible Ethnicities.

Study on contemporary ethnic activities in the Republic of Karelia

Aimar Ventsel Identiteetide multipolaarsus
ehk ebaselge “oma” ja “võõras”

Ave Goršič *Naš, tuj in begunska kriza*. Oma-võõra peegeldusi
sloveenia folklooris ja põgenikekriisi kontekstis

16.00 talvekonverentsi lõpetamine, lahkumine Tartusse

Eessõna

Alates 2005. aastast on Eesti rahvaluuleteadlased korraldanud igatalviseid konverentse, mille eesmärgiks on ühendada Eesti eri institutsioonide folkloriste ning luua ühiste arutelude foorum.

Üheteistkümnnes talvekonverents kutsus kaasa mõtlema oma ja võõra piiride ning nende omavahelise dialoogisuhte üle.

Oma ja võõra kategooriad on paljudes kultuurides väga olulised, kuid nende piirid ja tähendused on siiski hajusad ja ajas muutuvad. Kui varasemal ajal sai kogukonda pidada eelkõige territooriumi, usulise ja etnilise kuuluvusega seotud nähtuseks/sotsiaalseks üksuseks, siis liikumisvabaduse suurenemise, asustuse tihenemise ja üleüldise globaliseerumise tingimuste tõttu on toimunud selle tähenduse avardamine. Sünnipärane kogukonda kuuluvus pole enam ainumäärav ja võib asendada vabalt valitud kuuluvusega.

Folkloristide uurimisfookus on tänapäeval järjest enam suunatud kaasaegse ühiskonna vaatlusele. Erinevate sotsiaalsete rühmade folkloorse kommunikatsiooni analüüsimiseks kasutatakse üha enam kogukonnapõhiseid uuringuid. Vastukaaluks globaliseeruva maailma põhjustatud muutustele vajab inimene oma identiteedi tugevdamist. Globaliseerumisprotsessi kiirenedes, sh Euroopat tabanud põgenikekriisi tingimustes, on oma identiteedi ja omapära säilimise pärast mures mitmekultuurilises keskkonnas elavad inimesed, kuid ootamatult on ärevil ka suhteliselt monokultuurised kogukonnad. Ähvardavana tajutud muutused on põhjustanud radikaalseidki püüdeid oma ja võõra piiri fikseerimiseks.

Üksikisiku ja pärimusrühma identiteediloomes on folklooril oluline roll. Vaateid, uskumusi ja teadmisi jagatakse oma kultuurilises kogukonnas, kuid need on ajas muutuvad ja sõltuvad inimeste uutest kogemustest. Folkloori identiteeti loov ja toetav toime tõuseb eriti esile kogukonna ja selle põhiväärtuste säilimise suhtes tajutava ohu, ebastabiilsuse, rahulolematuse jms tingimustes.

Loodetavasti pakuvad konverentsil käsitletavat teemat – eriaspektilised oma ja võõra suhted, diasporaa ja ränded, kohanemise ja sulandumise, identiteedi-vahetuse ja kultuurimustrite segunemisega seonduv – innustavaid ja edasi-viivaid arutelusid.

Anu Korb ja Andreas Kalkun

Naš, tuj in begunska kriza.

Oma-võõra peegeldusi sloveenia folklooris ja põgenikekriisi kontekstis

Ave Goršič

Eesti Kirjandusmuuseum, ERA
avegorsic@folklore.ee

Sloveenia on pindalalt Eestiga võrreldes poole väiksem riik poole suurema rahvaarvuga, kuid erinevalt meist on seal 2015. aasta sügisest reaalselt vaja põgenikeprobleemiga silmitsi seista ning rändekriisiga tegeleda. Sloveenia tervishoiuministeerium kulutas põgenike tervishoiule 2015. aasta lõpuks, s.t mõne kuu jooksul, peaaegu 400 000 eurot, riigist on läbi liikunud üle 300 000 sisserändaja. Seejuures on Sloveenia pidanud küsima abi Euroopa Liidu institutsioonidelt ning teistelt liikmesriikidelt, muuhulgas on Sloveeniasse saatnud abi ka Eesti, nt politseirühmade näol.

Sloveenia folkloristikas ei ole oma-võõra suhted olnud just väga populaarne uurimisteema, ometi leidub sellel alal mitmeid väiksemaid ja suuremaid uurimusi. Erinevalt eestlastest ei ole sloveenidel silmatorkavat vastuseisu teiste rahvaste osas, kuid neilgi on kultuuris ja folklooris juurdunud omad “võõrad”, mis mõjutavad suhtumist ka praegusesse põgenikelainesse.

Oma ettekandes pakun sissevaadet oma-võõra suhtesse sloveenia folkloristikas, folklooris ning tänasel päeval põgenikekriisi kontekstis. Vaatlen, millised on sloveenlaste hirmud seoses põgenikega, kuidas nende hirmudega toime tullakse ja neid väljendatakse, milline on hirmude ajaloolis-kultuurilis-folkloorne tagapõhi, millele seistakse vastu, ja kuidas püütakse sisserändajaid aidata.

Idaviru uusasukate kalendrikombestiku tänapäevased tunnused

Mall Hiimäe

Eesti Kirjandusmuuseum, ERA
mall@folklore.ee

Kõigepealt tsiteerin ühiskonnategelase Lauri Vahtre arvamust kultuuride segunemise kohta nüüdisajal: “Ühiskond põhineb peale ühise keele ka mingitel ühisel väärtusel ja ühisel infoväljal. Mida rohkem on üldiselt omaks võetud seisukohti, hoiakuid, arvamusi, seda sidusam ja tugevam on ühiskond.” (Postimees, 15.12.2015, lk 14). Ühtlasi väidab ta rahvakalendri asjatundjana: “Liiga mitmekesine ühiskond – kus näiteks pole üldrahvalikke tähtpäevi – ei ole lihtsalt enam ühiskond, vaid juhuslikult samal territooriumil elav inimmass.” (samas).

Seda, kuidas Nõukogude Liidu eri paigust Eestimaale elama tulnud venekeelsed asukad siinse kalendritavandiga kohanenud on, mida seejuures on tajutud omasena ja mida mitte, jälgin peamiselt ankeedivastuste järgi aastatest 2008 ja 2009 (ERA, DK 14). Ankeet hõlmab teated u 40 kalendritähtpäeva või perioodi, sh riigipühade tähistamise kohta. Andmed on kogunud TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia üliõpilased Narvast ja Kohtla-Järvelt. Informantide vanus ulatub aastatesse 21–78. Mul osutus võimalikuks esile tuua kolme earühma kalendripilti (lapsed, vallalised noored, vanem iga).

Ettekandes jälgin eri tähtpäevade traditsionaalsust ning tavandi muutumise põhjuseid. Toon esile olulisemaid kombestikumuutusi alates 1990. aastatest ning integratsiooni toimimist vaatlusalal.

1. Sotsiaalmajanduslik tingitus. Pea kogu elatusaladesse puutuv ainevaldkond (maaviljelus, karjakasvatus) on tundmatu. Kohta pole ka ilmaennetel.

2. Riiklikud tähtpäevad. Ei teata, või kui ka teatakse, ei tähistata Eesti Vabariigi iseseisvuspäeva, võidupüha, taasiseseisvuspäeva ega taassünnipüha. 1. mai tähistusse kuulub korrastus-laupäevak suvilate juures ja šašlõkk. 9. mai tähistamises on esikohal perekondlik koosviibimine mälestamiseks sõjas olnuid. Suh-

tumine emadepäeva ja isadepäeva on ambivalentne. Vanem põlvkond eelistaks endisaja naistepäeva ja meestepäeva.

3. Konfessionaalne kuuluvus. Jõulupühi peetakse kahel korral, kuid vanemale põlvkonnale on vene õigeusu jõuluaeg olulisem. Lihavõtted on kiriklikumad kui eestlastel, märkimist väärrib osalus Kuremäe päeva tähistamisel.

4. Inimestevahelise suhtluse võimaldajana on meelispühade seas esiplaanil valentinipäev, vastlad, lihavõtted, jaanipäev, advendiaeg, jõulud, uusaasta, ideaaliks kogu pere ühislaud.

Traditsioonide elujõu tagajaks on meelelahutusliku kombestiku prevaleerimine ja kollektiivne iseloom ning põliselt omaste tähtpäevade kombestiku järjepidevus.

“Oma” ja “võõras” baltisaksa ja eesti seoste näitel

Tiiu Jaago

Tartu Ülikool, eesti ja võrdleva rahvaluule osakond
tiiu.jaago@ut.ee

Baltisaksa teema on aktuaalne, kuna jätkuvalt muutub eesti ja baltisaksa kultuuri seoste tõlgenduse raam. Näiteks folkloristika ajaloo käsitlustes (sh “Eesti rahvaluuleteaduse ajalugu” (1963)) on baltisaksa tekstid esitatud eesti keele, ajaloo ja kultuuri keskselt. Kui baltisaksa tekstides on esil seisuslik aspekt (rahvas vs eliit, kus eesti ja läti kohta käiv eristub enamasti juhul, kui kõneldakse keelest), siis nende tekstide tõlgendustes on fookus rahvusel. Tänapäevastes tõlgendustes arutletakse üha enam maiskondliku vaatepunkti üle.

Maiskondikkus on kontseptsioon, mis suunab ühtlasi küsima inimese ja koha kokkukuuluvuse kohta. Nõukogude aja kontekstis ei ole näiteks ootamatu Alexander Heinrich Neusi elu ja tööd tutvustavast kirjutisest lugeda rõhutust: Neus tundis huvi rahva vastu, “kelle maal ta elas ja töötas”. Kelle maaga siis tegemist on, kus elasid ka baltisakslased? Viimane tõik on ärgitanud mind küsima, mil määral saab baltisakslaste tekste analüüsida lähtudes tänapäeva migratsiooni uurimise ja mitmekultuurilisuse aspektist. Migratsiooni kohakesksetes uurimustes eristatakse kolme omavahel seotud uurimisevälja: mobiilsus, hargmaisus ja diasporaa, mille erinevused seisnevad selles, kuidas inimesed ise, poliitika, sotsiaalsed võrgustikud jms tegurid mobiilsust mõjutavad või kujundavad. Terminiga “mobiilsuspööre” (*mobility turn*) hõlmatakse mitmeid tänapäevaseid migratsiooninähtusi, nagu nt lühiajaliselt välismaal elamine kui teatud laadi elustiili harrastamine (seda võib käsitleda ka kui turismi üht ilmnemisviisi); suhtlemine interneti rahvusvaheliste kogukondadega vms. Infoühiskonna- (eriti uue meedia) kesksed migratsiooni uurimused keskenduvad kogukonna tegutsemisala piiritlemisel üha enam territooriumi asemel eripärase sotsiaalse sfääri ja kommunikatsioonikeskkonna kirjeldamisele.

Ettekandes vaadeldakse baltisaksa tekstide näitel elu mitmekultuurilises keskkonnas ja hargmaises peres 19. sajandil ja 20. sajandi alguses. Küsimuseks on, milline võiks olla mitmekultuurilisuse ja hargmaisuse ühisosa mineviku ja tänapäeva ühiskonnas; millised tegurid seda ühisosa soodustavad (pereliikmete omavahelised suhted, kommunikatsioonivõrgustike olemasolu vms) ja mis seda välistavad (ajaloolis-kultuurilised erijooned, nagu nt seisusliku ühiskonna olemasolu).

Kirjandus

- Blunt, Alison 2007. Cultural Geographies of Migration: Mobility, Transnationality and Diaspora. – *Progress in Human Geography* 31 (5), pp. 684–694.
- Faist, Thomas 2013. The Mobility Turn: A New Paradigm for the Social Sciences? – *Ethnic and Racial Studies* 36 (11), pp. 1637–1646.
- Medianou, Mirca; Miller, Daniel 2012. Polymedia: Towards a New Theory of Digital Media in Interpersonal Communication. – *International Journal of Cultural Studies* 16 (2), pp. 169–187.
- Pae, Taavi; Tammiksaar, Erki 2011. Local Studies in the labyrinth of Estonian History. – *Umweltphilosophie und Landschaftsdenken im baltischen Kulturraum. Environmental Philosophy and Landscape Thinking. (Collegium Litterarum 24)*. Toim Liina Lukas, Ulrike Plath, Kadri Tüür. Tallinn: Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus, lk 216–228.
- Raudkivi, Priit 2011. Saksa migratsioonist Liivimaale keskajal. Kriitilisi märkmeid. – *Acta Historica Tallinnensia* 17, lk 16–39.
- Raudver, Guido-Roland (koost) 1979. *Haapsalu läbi aegade ja inimeste* (viitega Eduard Laugaste artiklile “Alexander Heinrich Neusi osa eesti rahvaluuleteaduse ajaloos”, TRÜ toimetised 259, 1970, lk 146.) Tallinn: Eesti Raamat, lk 90.
- Tamm, Marek; Kull, Kalevi 2015. Eesti teooria. – *Akadeemia*, nr 4, kultuuriteooria erinumber, lk 579–624.
- Undusk, Jaan 2002. Eesti ajaloo kotkaperspektiivist. Minu vaidlus Brüggemanniga. – *Ajalookultuuri ajakiri Tuna*, nr 3, lk 9–116.

Uurimus on seotud Haridus- ja Teadusministeeriumi rahastatava teadusprojektiga “Traditsioon, loovus ja ühiskond: vähemused ja alternatiivsed diskursused” (IUT2-43).

Kas eestlane saab olla mitut moodi? Identiteedi etnilisest ja rahvuslikust tasandist idadiasporaa eestlaste näitel

Aivar Jürgenson

Tallinna Ülikool, Humanitaarteaduste instituut
aivarj@tlu.ee

Etnost ja rahvust on käsitletud erinevate analüütiliste kategooriatena, millel on ühistunnuseid, kuid ka erinevusi. Suur osa autoreid peab rahvust etnose edasiarenduseks. Käesolevas artiklis toetun Anthony D. Smithi seisukohtadele etnose ja rahvuse eristamisel. Tema määratlusel on rahvusel etnilised juured, neil kahel on ühiseid tunnuseid, kuid rahvust iseloomustab lisaks ühine kommunikatsioonikood ja avalik kultuur. Kodu-eestlasele teadvustub tänu omariikluse kogemusele ja ühtse kultuurivälja traditsioonile tema rahvuslik ja etniline identiteet kompaktsena. Idadiasporaa eestlastel selle kogemuse puudumise tõttu nimetatud erinevad identiteeditasandid ei kattu. Sellel mitmetasandilisel identiteedil on ajaloolised juured.

Ettekandes vaadeldakse eesti idadiasporaaas aset leidnud etnokultuurilisi protsesse alates eesti asunduste tekkimisest 19. sajandi teisel poolel, mil toimus ulatuslikum väljaränd Eestist Vene tsaaririigi ida- ja lõunapoolsetele aladele. Idadiasporaa kujunemise lähtetingimuste valgustamisel peatutakse rahvusliku mõtte arengul nimetatud perioodil Eestis. Käsitletakse idadiasporaa eestlaste etnogeneesi küsimusi, kaardistades nende identiteedi eri tasandeid ja komponente ning etnilisi piire.

Ettekandes näitan, et Eestis ja Venemaal elavatel eestlastel on etnilisi tunnuseid, mida peetakse ühisteks, samas teadvustatakse teisi, mis kaht gruppi teineteisest eristavad. Viimased omandavad tähenduse etniliste piiride markereina, neid põlistatakse etnilise stereotüüpiseerimisega. Lisaks etnilisi piire tähistavatele tunnustele eristab kaht eestlaste gruppi etnilise ja rahvusliku vahekord nende identiteedis. Rahvus eksisteerib rahvuslike diskursuste, sümbolite ja riituste

abstraktses ruumis, etnos aga lähisuhete nähtavas ruumis, argitasandil. Kui kodu-eestlaste jaoks moodustavad rahvuslik ja etniline komponent identiteedis tänu oma riigi kogemusele, ühisele kultuuriväljale ja kommunikatsioonikoodile ühtse terviku, etnilist ja rahvuslikku tasandit ei eristata teineteisest ka argitasandil, siis idadiasporaa eestlastel, kel Eesti riigi kogemus puudub, moodustab etniline ja rahvuslik tasand hierarhilise struktuuri – tänase eesti idadiasporaa liikmed peavad end etnilisel tasandil eestlasteks päritolu ja etniliste tunnuste alusel, sageli määratletakse endi kuuluvust täpsustavalt Venemaa eestlaste, Siberi eestlaste, Kaukaasia eestlastena. Etnilised märgised tähistavad piire eestlaste ja naabruses elavate teiste etniliste gruppide liikmetega. Samas riigirahvuslikul tasandil ollakse venemaalased. Sellest tulenevalt tajutakse kuuluvust teiste venemaalaste hulka, ollakse üldjuhul lojaalsed Vene riigile, osaletakse selle kultuuriväljas ja jagatakse selle kommunikatsioonikoodi.

Umma usku unõhtõlõ-s.

Võõristavad ja kodustavad seto õigeusu käsitlused

Andreas Kalkun

Eesti Kirjandusmuuseum, ERA
andreas@folklore.ee

Seto hümnis, mille sõnad on loonud võrukene Jaan Räppo (1880–1958), lauldakse, kuidas kord ühendatud hõim löödi lahku nii, et eestlastest said Saksa orjad, aga setodest “vilets Vinne viir” kuskil “katõ ilma veere pääl” ja “Pühä Esä Maarjamaal”. Kuigi setod on 2002. aastal end eestlastest eraldi rahvaks kuulutanud, lauldakse ikka hümnid, mis taastoodab vanu arusaamu perifeersusest ja piiripealsusest. Tänapäevaks on setode asuala kahel pool Euroopa Liidu serva ning lisaks kuuluvad Eestis elavad setod Konstantinoopoli patriarhaadi alluvusse ja Venemaa omad Moskva patriarhaadi alla.

Setosid on tavatsetud vaadelda kui osakest eesti rahvast ning samamoodi on ka setode usku käsitletud kui erilisel arhailisel osal eesti usundist, mille õigeusklikku osa on peetud vaid väheoluliseks venelaenuliseks pealiskihiks. Vaatamata sellele, et varasem kristlik misjon ja ristiusustamine jõudsid setode asualale juba 11. sajandil, on setode 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses loodud representatsioonides tavaks rõhutada nende usulist ignorantsust ning õigeusuga seotud religioosseid praktikaid kui formaalseid kombetäitmisi, mis pole suutnud eelkristlikku usundit hävitada. Setode õigeusu käsitlustes võib näha kahte selgelt ideoloogiliselt värvunud ning vastandlikku tõlgendusviisi. Käsitlustes on rõhutatud kas setode usu seost vene kultuuri ja slaaviliku õigeusuga või üritatud vene seostest mööda vaadata ning näha setode õigeusust iidseid Bütsantsi juuri.

Tutvustan ettekandes seto õigeusu erinevaid ajaloolisi representatsioone, uurin, mida tähendab rahvalauludes esinev “uma usk” või “oigõ usk”, ning mis moodi seto usundilises pärimuses on kord erinevusi kord sarnasusi rõhutades venelaste ja eestlastega diskuteeritud.

Kohalikkus ja rahvuslus Jakob Hurda “äraolijatest” rahvaluulekogujate kirjapanekutes

Katre Kikas

Eesti Kirjandusmuuseum, folkloristika osakond
katreki@folklore.ee

Jakob Hurda 1888. aasta üleskutse “Paar palvid...” eesmärgiks oli võimalikult ammendav rahvaluule kogumine. Ammendavus oli määratletud geograafiliselt – igast kihelkonnast oleks võinud olla vähemalt üks kohalik inimene, kes seal-seid lugusid, laule ja keelepruuki üles kirjutaks. Geograafilist ammendavust kui eesmärki rõhutab Hurt ka oma hilisemates kirjutistes – ta tänab ülevoolavalt iga kihelkonna esimesi saatjaid, kuid viitab ka otsesõnu vanavarakaardi “valgetele laikudele”.

Hurda üleskutsesele vastanud inimestele viidatakse sageli üldistavalt kui “kohalikele korrespondentidele”. Samas tegelikkuses oli nende inimeste suhe kohalikkusega sageli pigem ambivalentne. Kogujate hulgas oli mitmeid, kes õpingute või töö tõttu elasid alaliselt väljaspool sünnikihelkonda ning kogusid kas uues asukohas või puhkuse ajal kodukohas olles. Mitmed saadetised laekusid Hurdale aga väljastpoolt Balti kubermange (ehk siis väljastpoolt seda ala, mis moodustas vanavarakaardi) – mõnel juhul oli eemalviibimine ajutine (sõjaväeteenistus, ajutine töötis), kuid Hurda “isamaalisest tööst” võttis osa ka neid, kes olid juba aastaid tagasi jäädavalt välja rännanud.

Oma ettekandes keskendungi neile “äraolijatest” kogujatele. Mis motiveeris neid kogumistöös osalema? Kuidas nad määratlesid oma positsiooni selles “isamaalises ettevõtmises”? Mida tähendas nende jaoks rahvus(lus), kuidas suhestasid nad end (ja kogumistegevust) oma kunagise päritolukohaga?

Kas põline või isehakanud läänlane

Pille Kippar

Tallinna Ülikool
piki@tlu.ee

Inimese positsiooni, staatuse või päritolu määramisel võime lähtuda mitmetest kriteeriumidest: elukohast või rahvusest, ametist või tegevusalast: tartlased, Peterburi eestlased, eestirootslased, pensionärid, maamehed, noorsõdurid, koolmeistrid, lasteaiaaialised, läänlased. Kui peaksin määratlema oma päritolu, vastan ikka, et ema harjakas, isa järvakas, lapsed läänlased; pean ennast läänlaseks.

Kes on läänlane? Kes on oma? Kas see inimene, kelle kõik esivanemad mitmendast põlvest saati on elanud Läänemaal, tema juured on Läänemaa mullas, või see, kes oma elu ja töö on pühendanud Läänemaale, kuigi juured on mujal? Ja mitmendast põlvest tema minevikku arvestama hakkame?

Minu tutvusringkonna hulk **põlisläänlasi** on pärit ja suure osa oma elust töötanud Läänemaal: Jüri Uustalu, Alfred Samet, Gustav Ferdinand Nõlvak, Karl Reesar, Piia Vreinthal, Voldemar Pinn, Ilmar Jõesoo, Kalev Jaago, Loit Lepalaan, Vete Reinu (Looman), Mari Sarv. Paljud läänlased lahkusid Läänemaalt kas omal tahtel või elusaatuse tõttu: Laisilla Elli ja Hilja, Valdemar Väli, Aino Kiindok, Valve-Liivi Kingisepp, olid aga kursis kodukoha probleemidega.

Isehakanud läänlasteks pean neid, kelle juured on küll mujal, aga suure osa oma elust ja tööst on teinud Läänemaal: Ernst Enno, Henn Unt, Ellen ja Artur Uritamm, Evi Rõuk (Tamm); Kipparid, Anskod.

See on üks võimalik jaotus. Kindlasti peab paika vanasõna, et “veri on paksem kui vesi”. Kui tean tema päritolu ja juuri, kui oleme iidamast-aadamast sugulased, siis kuulub see inimene kindlasti minu kogukonda. Nii tuli kullamaalase Mari Sarvega vesteldes välja tema seotus/sugulus üsna mitmeteistkümnega Läänemaa inimese või suguvõsaga. Samade juurtega inimesed tunduvad hõlpsamini omadena, teistsuguste tavade ja omadustega on hoopis raskem harjuda ja neid inimesi võõristatakse rohkem.

Sedasama Läänemaa mudelit võiksime laiendada, rääkida Eesti juurtest kodus, Idas või Läänes, kodumaalt lahkunud või selle küljes väga tugevasti rippuvatest inimestest, peredest. Võib-olla ongi nii, et “isehakanud” läänlane või Eestisse asunud muulane võetakse omaks siis, kui ta õpib tundma ja respektierib kohapealseid tavasid ning on kohalikule vajalik. Staatuse määratlemisel on kindlasti väga tähtsad nii inimestevahelised isiklikud vahekorrad kui ka mõlema poole suhtumine.

Omad ja võõrad ERA Siberi kaastöölise Rosalie Ottessoni kogu põhjal

Anu Korb

Eesti Kirjandusmuuseum, ERA
korb@folklore.ee

Aastatel 1969–1976 tegi kaastööd Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonnale (nüüd ERA) Ida-Siberi eesti külas Ülem-Bulanka sündinud-kasvanud Rosalie Ottesson (eluaastad 1899–1979). Ühtekokku pani ta kirja ligi 3000 lk folkloorimaterjali ja olustikulist ainet (vt Korb 2015). Traditsioonilises rikkaliku folklooripärimusega külakogukonnas kasvanud naise noorusaastad jäid enamlaste võimuletuleku ja sellele järgnenud aega. Aktiivse eluhoiaku, heade organisatorivõimete ja tolleaegseid olusid arvestades keskmisest parema haridusega R. Ottesson värvati kommunistliku partei liikmeks ja suunati pärast parteikooli lõpetamist kodukanti nõukogude võimu üles ehitama. Nii oli R. Ottessonil kahetine positsioon – külaelanikega sarnane pärimuslik taust, ent samas töötas ta ennastsalgavalt nõukogude võimu teenistuses. Tööalane karjäär eraldas naise mõneti teistest kogukonnaliikmetest.

R. Ottesson nägi ERA-le kaastöö tegemises võimalust ühiskonnale kasu tuua. Kuna ta oli 1960.–1970. aastail ainuke arhiivi kaastöötaja Siberist, eristus ta selgelt teistest korrespondentidest. Tema tegevus rahvaluulekogujana jäi koduküla inimeste eest suuresti varju, sest enamasti ei küsitlenud ta teisi kogukonnaliikmeid, pigem vahendas pärimust külakogukonna ühisteadmisena. Kahtlemata oligi R. Ottesson külas üks paremaid pärimusetundjaid, kel jätkus huvi ümbritseva, ka naabruses elavate rahvaste kommete-tavade vastu.

Siberisse elama asunud eestlastele oli omane, et rajati suhteliselt isoleeritud kolooniad. Samas oli ja on Siber paljurahvuseline kultuuride kontaktala ning mingil määral puutusid Siberis kodu rajanud eestlased algusest peale võõrastega kokku. 1960.–1970. aastail ühismajandite liitmise järgselt oldi sunnitud töötama paljurahvuselises kollektiivis, sagesid segaabelud. Nõukogude Liidus viljeldi

assimilatsiooni- ehk sulandamispoliitikat ja püüti juurutada uusi nõukogude traditsioone.

Käesolevas ettekandes analüüsin R. Ottessoni kogutut, arvestades kogumisaega ja olusid. Jälgin, kuidas koguja eristab oma ja võõra piire, traditsioone ja kombeid. Mil määral talletatud paigalood aitavad põlistada eestlaste oma territooriumi Siberis (nt eestlaste elupaikadele osutav mikrotoponüümika *versus* endised tatarlaste elupaigad). Kuidas muudab paljurahvuseline keskkond ja suhtlemine naabritega oma ja võõra piire ning aitab kaasa kultuurimustrite segunemisele. Kuivõrd saame rääkida kohanemisest nõukogude traditsioonidega.

Kirjandus

Korb, Anu (koost, toim) 2015. *Roosi Siberi lood. Eesti asundused VII*. Tartu: EKM Teaduskirjastus.

Muinastulede öö — kas mälu ja mäletamise püha?

Mare Kõiva ja Andres Kuperjanov

Eesti Kirjandusmuuseum,
folkloristika osakond
mare@folklore.ee, cps@folklore.ee

Ettekanne jätkab linnaelanike ruumi- ja identiteedisuhetega seotud kogemuste ja praktikate vaatlemist 1980.–1990. aastatel algatatud muinastulede öö tähistamise näitel. Muinastulede öö on näide rohujuure tasandil kombestiku algatamisest ja selle juurdumise protsessist. Samas on see üks (kujutletud) ajaloo sündmusi tähistavatest pühadest, mis loob seoseid ruumi ja ajaloo vahel: Läänemere ruum ja Läänemere viikingikultuur ning 20. sajandi alguse ideed Põhjalast, 21. sajandi Läänemere ruum. Kui ajaloo seotud tähtpäevade juures luuakse tavaliselt seos konkreetse sündmusega, siis see sündmus loob seose mälu ja mäletamisega – keskmis on muinaskultuuri ja kombestiku meenutamine.

Tänaseks on muinastulede süütamise tava levinud Eesti kõrval Soomes, Rootsi rannikul ja saartel, Inglismaal, aga seda tähistatakse ka Austraalias ja Põhja-Ameerikas. Sündmuse kiire levimine ja siiski silmnähtav olulisus just eestlastele suunab küsima, mis on selle invariantseid sõnumid, milliseid kogemusi tulede süütamise öö pakub ja missugused on populaarse sündmuse seosed minapildi ning identiteediga.

Eesti naiste seksuaalkäitumine 18.-19. sajandil – suhted omade ja võõrastega

Merili Metsvahi

Tartu Ülikool, eesti ja võrdleva rahvaluule osakond
merili.metsvahi@ut.ee

Ajaloo andmetel “esimese öö õigust” ei eksisteerinud. Ometigi on selle kohta nii kultuuriloolise arhiivi kui ka rahvaluule arhiivi kogudes hulgaliselt materjali. Nii mitmetelegi meie seast on räägitud, et me esivanemate hulgas leidub mõni mõisniku sohilaps. Kuigi talurahvas intiimvahekorda sakslasega heaks ei kiitnud, esines seda siiski sageli. Toon rahvapärimusest näiteid selle kohta, missuguseid strateegiaid kasutasid eesti neiud ja naised ning nende mehed, et vahekorda saksaga ära hoida, oma huvides ära kasutada jne. Üritades avada talutüdrukute ja -naiste seksuaalkäitumise tagamaid, teen kõrvalepõikeid sõduritele esitatud vägistamissüüdistuste valda, eesti soost prostituutide rohkuse küsimusse 19. sajandi lõpu Peterburis jne.

Kohanduvad kogujad. Rahvaluule kogumisest 1950. aastatel

Liina Saarlo

Eesti Kirjandusmuuseum, ERA
liina@folklore.ee

1950. aastatel toimusid Eesti ühiskonnas ja teaduselus mitmed suured muutused. Nõukogude Eesti ühiskond liikus sõjajärgsetest hingetõmbeaastatest stalinistlike repressioonide kõrgaega, Stalini surma järel Hruštšovi sulani ja mõningase vabadusetundi.

Teaduselus loodi uusi ning liideti-lahutati vanu teadusinstituutsioone. Kõige suurem muutus oli kindlasti aga teadlaste akadeemilise vabaduse allutamine parteilistele käsuliinidele, teaduse ja teadmiste politiseerimine. 1950. aasta märtsis toimunud EK(b)PK VIII pleenumi järel kulmineerusid repressioonid – loodi paljastus- ja puhastusliikumised, mille sõnastatud eesmärk oli vabastada kõrgkoolid ja teadusasutused “kodanlikust natsionalismist”, “formalistidest”, “kosmopoliitidest” jmt. Selliste piisavalt ebakonkreetsete ja raskelt ümberlükatavate süüdistustega nõiajaht tekitas inimestes pideva ebakindluse ja hirmuseisundi. Seetõttu ei saa ka tollaseid valitsevaid teaduslikke uurimissuundi ja tööülesandeid käsitleda moeoolude või valikutena, vaid kohustuslike teemadena, mille vastu eksimine võis kaasa tuua ränki tagajärgi.

Nagu mujal teadusharudes, nii algas ka folkloristikas kohe nõukogude okupatsiooniga distsipliini ja ainek ümberhindavate ülevaadete kirjutamine. 1940. aastate lõpul algas terav vastandumine “kodanliku diktatuuri tingimustes” tehtud folkloristikale, mil koguti ja uuriti “tendentslikult” vana, feodalismi-aegset folkloori (s.o klassikalisi folkloorižanre – regilaul, muinasjutt, muistend jms) ja ignoreeriti kaasaegset folkloori, mis kajastas klassivõitlust ning eesti-vene rahva sõprust (EKA 1953: 8). Tähelepanu keskmesse tõsteti nõukogude folkloor, milleks peeti mitmesugust poliitilise ja klassivõitlusliku sisuga tööliste laule, II maailmasõja aegseid sõdurite laule, satiiri saksa okupatsiooni tegelaste vastu, kolhoosikorra vaenlaste, “tagurlaste” vastu jne (Kogumistöö 1948). 1940. aastate

lõpus ja 1950. aastate alguses tehtigi katseid koguda töölisfolkloori Ida-Virumaa mäetööstuspiirkondades, tudengid käisid rahvaluule kogumispraktikatel kolhoosides jm.

Pärast Stalini surma pöörduti tagasi klassikaliste folkloorižanride kogumise juurde, kuid rõhuasetused jäid samaks. Rahvaluule käsitlustes tõsteti esile sotsiaalsete vastuolude temaatikat ja “klassivõitluse” retoorikat. Samuti säilis rõhutatult tähelepanu eesti-vene suhete teemadel.

“Rahvaluule on meie nõukoguliku kultuuri aluseks,” lõpeb rahvaluule ülevaate osa 1957. aastal ilmunud kirjanduse ajaloo õpikus (EKA 1957). Probleem oli aga selles, et folkloori nähti rahvaliku kultuuri alusena ka “kodanliku diktatuuri tingimustes”, järelikult oli seda enam vaja leida vastandamisvõimalusi.

1940.–1950. aastatel toimus uue välitööde vormi introductseerimine eesti rahvusteadustesse – pidulikult ekspeditsioonideks nimetatud suure osavõtjate arvuga frontaalsed kogumistööd, mis teostati mitme eriala esindajatega koostöös (nt folkloristid koos muusikute, murdeuurijate ja etnograafidega), olid kui nõukogude eesrindlikkuse kehastus, maardlate hõlvamise kampaania.

Välitööd 1950. aastatel toimusid – nagu eesti folkloristikas tavaks – eelkõige maapiirkondades. Kuid maaelanikkond ja maa isegi oli 1940. aastatel väga palju muutunud. Nii mõneski toonases välitööpiirkonnas, näiteks Alutagusel, olid sõja lõpul toimunud rängad lahingud ja seetõttu veel sõjategevuse jäljed näha. Need lahingud jätkusid metsavendade tegevusena veel 1950. aastatel. 1949. aastal oli toimunud maarahva küüditamine ja sellele järgnenud sundkollektiviseerimine, järgnevatel aastatel inimesed alles üritasid selle tagajärgedega kohaneda. Peale Stalini surma hakkasid küüditatud maale tagasi tulema, samas maanoored tegid kõik, et kodukolhoosidest linnadesse pääseda.

Ettekandes tulevad vaatluse alla folkloristide ekspeditsioonipäevikutes kirjeldatud olukorrad, kus avalduvad folkloristide kohanemised ja ümberkohanemised pidevalt muutuvate kogumis- ja uurimissuuniste ning uute välitöövormide ja -ülesannetega. Püüan vastata küsimusele, kuidas kohandusid folkloristid uue välitööde vormiga – ekspeditsiooniga. Olid ju osavõtjad väga erineva haridusliku tausta ja kogemusega töötajad, ühelt poolt ülikogenud kogujad, Eesti Rahvaluule Arhiivi taustaga Richard Viidalepp ja Herbert Tampere, teiselt poolt noorte, sõjajärgsel perioodil hariduse saanud või õpingud lõpetanud folkloristide põlvkond: Ülo Tedre, Loreida Raudsep, Otilie Niinemägi jt. Millised olid eri põlvkondade

folkloristide huvid, eesmärgid ja meetodid tulemuste saavutamiseks, kuidas folkloristid kohandasid oma isiklikke uurijahuvisid valitsevate suunistega?

Ettekandes tuleb vaatluse alla ka n.ö vastaspool, päevikutes kirjeldatud kohalikud elanikud, informandid, kuidas nende kohandumine muutuvate ühiskondlike oludega folkloristide päevikutes kajastub.

Kirjandus

EKA 1957 = *Eesti kirjanduse ajalugu*, 1. Toim E. Sõgel. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.

EKA 1953 = *Eesti kirjanduse ajalugu. Õpik keskkooli VIII klassile*, 1. Toim E. Sõgel. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.

Kogumistö 1948 = *Kogumistö juhendaja rahvaluule alal*, 1. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Riiklik Kirjandusmuuseum. Tartu: Teaduslik Kirjandus.

Flexible Ethnicities. Study on Contemporary Ethnic Activities in the Republic of Karelia

Pekka Suutari

University of Eastern Finland, Joensuu
pekka.suutari@uef.fi

In my paper, I will bring on some of the results of the project that ended last December. In the project, financed by the Academy of Finland, researchers from Joensuu (University of Eastern Finland) and Petrozavodsk (Karelian Research Centre, RAS) studied the multi-identity in the Republic of Karelia where several ethnicities overlap and people participate in various ethnic activities simultaneously. Focus of the project was on the ethnic activism and cultural mediations on the grass-roots level. Legislation, public authorities and general conditions were taken into account as well. The main method of the studies was ethnographic, there were several interviews documented as the outcome of the field-works.

Karelians are a diminishing minority national group regarding to numbers of language speakers and people counted in the folk census. This is partially due to a relatively low level of self-perception, extreme deliberation in discursive practices and difficulties in organising public (ethnic) events. However, growing number of activists have found some vital ways of creating sense of community and sense of Karelian identity. Besides language, Karelians have found ways of realising their relations to the Karelian heritage, such as music, theatre and electronic media. Unifying factors are context-coherence and multi-identity, which give people contingency to associate themselves in several categories simultaneously.

Oma ja võõras, õige ja vale lapsepõlv. Arutelud internetikeskkondades

Astrid Tuisk

Eesti Kirjandusmuuseum, ERA
astrid@folklore.ee

Eesti elanikkonna siirdumine kaasaegsesse võrguühiskonda on pannud proovile inimeste kohanemisvõime. Eesti inimeluarengu aruandes (2013) märgib Veronika Kalmus, et “üldisemal tasandil võime Eesti ja teiste siirderiikide olukorda tõlgendada kui konflikti tehnoloogia ja meediakeskkonna ülikiire arengu ning inimeste kohanemis- ja õppimisvõime vahel” (Kalmus 2013: 85). Uuringutele tuginedes ei möödunud 2009. aastal 82% Eesti laste jaoks päevagi, ilma et nad oleks vähemalt korra küberruumi sisenenud (Kalmus 2013: 83). Seoses nutitelefoni laia levikuga on see arv 2015. aastaks kindlasti suurenenud.

Vaatlen ettekandes, kuidas inimesed kirjeldavad oma ja võõra põlvkonna lapsepõlve. Uurimisallikana kasutan internetifoorumeid, blogisid, aga ka meedia-artikleid ja nende kommentaariume. Olen välja valinud just need lõigud, kus võrreldakse enda lapsepõlve teiste põlvkondade omaga ja/või antakse mingil moel neile hinnang. Põlvkondade erinevused tulenevad sotsiaalsetest, kultuurilistest, aga ka poliitilistest teguritest.

Eri distsipliinides ja uurimustes kasutatakse põlvkonna mõistet erinevalt, seda võib kujutada ka sümboolsete nimetuste abil nagu “võitjate põlvkond” või “digitaalne põlvkond”. Keskendun digitaalse põlvkonnaga seotud võrdlustele. Arutelude juures tuuakse sageli välja, et digitaalse põlvkonna lapsed saavad aega mööda ekraanimeedia taga ning seejuures jääb n-ö “õige lapsepõlv olemata”. Selles diskursuses on oluline roll mängimisel ja mängudel: tänapäeva lastele heidetakse ette, et nad ei mängi ega oskagi mängida ilma elektrooniliste vahenditeta ning ei tunne mängu, mida nende vanemad ja vanavanemad lastena hasartselt mängisid. Ka tõstetakse esile seda, et lapsed ei mängi ega tegutse õues. Välja tuuakse ka teisi jooni, mida peetakse enda lapsepõlvest erinevaks, nii vastandatakse leidlikkust, kõigega hakkamasaamist saamatusele, oma lapsepõlve- aegset

vabadust kõrvutatakse tänapäeva laste tegevuste liigse institutsionaliseerituse ja järelevalvega. Positiivsema külje pealt tõstetakse esile võimalusterohkust, häid suhteid vanematega jne. Diskussioonis omandab keskse koha just “maal vanaema juures” olemine, mis seondub õues mängimise, vabaduse, loodussõbralikkuse ja heade inimsuhetega. Selline lapsepõlve ja mängumaailma turvalisuse tagaigatsemine on ühelt poolt nostalgilistele lapsepõlvemälestustele üldse omane, teisalt võib aga seotud olla muutunud ühiskonnaga (linnastumisega), teistsuguste oludega ning võõristusega nende ees. Üheks rühmaks, kes just oma lapsi kasvatades märkab ja toob välja lapsepõlvede erinevuse, on noored lapsevanemad. Nende kirjutistes tuleb ette ka tasakaalustatumat suhtumist tänapäeva laste lapsepõlve, arutlust selle üle, kuidas on õige lapsi kasvatada. Samuti leiavad erinevad lapsepõlve-mõisted käsitlust siis, kui arutletakse nõukogudeaegse lapsepõlve üle. See teema on väga mitmetahuline. Kuigi reaalselt seda aega tagasi ei taheta, kirjeldatakse teatud aspektides nõukogudeaegset lapsepõlve kui “õiget”. On selge, et digitaalse ekraanimeedia tarbimine on muutnud lapsepõlve. Tänapäeva lapsevanemate ning vanavanemate lapsepõlv erines praeguste laste omast ning laste kasvatamisel rakendatakse nüüd teistsuguseid kasvatuspõhimõtteid. Kasvatus-teadlane Kristi Vinter toob oma doktoritöös (2013) välja, et “tehnoloogia on kujundanud nii kultuuri- kui ka kogemusruumi, mis omakorda on kiirendanud põlvkondlike erisuste esilekerkimist” (Vinter 2013: 14).

Ettekandes vaatlen, kuidas ja mille abil konstrueeritakse “õiget” lapsepõlve, kuidas õigustatakse oma lapsepõlve paremaks kui teisi. Samuti seda, kas ja kuidas vaadeldavas diskursuses tuleb esile ebakindlus muutustega kohanemisel ning kindla, turvalise kasvatusviisi otsimine oma lapsepõlvekogemustest.

Kirjandus

- Kalmus, Veronika 2013. Laste turvalisus uues meediakeskkonnas. – *Eesti maailmas. Eesti inimeluarengu aruanne 2012/2013*. Toim Mati Heidmets. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu, lk 83–95.
- Vinter, Kristi 2013. *Digitaalse ekraanimeedia tarbimine 5–7-aastaste laste seas ja selle sotsiaalne vahendamine Eestis: pedagoogiline vaatekoht. (Sotsiaalteaduste dissertatsioonid 62)*. Tallinn: Tallinna Ülikool.

Võõrad omade seas? *Online*-refleksioone Eesti põllumeeste meeleavaldusest Toompeal, 2015

Ell Vahtramäe

Eesti Põllumajandusmuuseum
ell.vahtramae@epm.ee

Trükimeedia kajastused põllumajanduse ja maaelu teemal on üldiselt põgusad ning tavaliselt pälvivad kommenteerijate tähelepanu vähe. Samas leidub ka erandeid, näiteks põllumeeste meeleavaldus 14. septembril 2015. a ületas kõikide olulisemate ajalehtede uudisekünnise, Postimehes lausa juhtkirja tasandil. Lisaks uudislugudele oli võimalik Toompea sündmusi jälgida reaalajas ning fotogaleriis. Põllumeeste väljaastumine ei jäänud ka kaaskodanike tähelepanuta: *online*-kommentaariumid olid arvamustest pungil.

Ettekandes vaadeldakse koondit Postimehe *online*-kommentaariumides toodud refleksioonidest ning interpreteeritakse neid lähtuvalt sotsiaalsest, ajaloolisest ja regionaalsest kontekstist. Kõrvutades kommentaaride *etic*- ja *emic*-tasandit, määratakse põllumehe asend ühiskondlikus teadvuses ja identiteedis.

Identiteetide multipolaarsus ehk ebaseelge “oma” ja “võõras”

Aimar Ventsel

Tartu Ülikool, etnoloogia osakond
aimar.ventsel@ut.ee

Minu ettekande teema on identiteetide multipolaarsus Jakuutias, Venemaa Kaug-Idas. Erinevate majanduslike ja poliitiliste protsesside tulemusena on selles regioonis tekkinud identiteetide rägastik. Titulaarrahvas jakuudid jagunevad vene- ja jakuudikeelseteks, kohalikud venelased vana- ja uustulijateks. Uusmigratsiooni tulemusena on regiooni saabunud võõrtöölised Kesk-Aasiast, peamiselt turgi keelt rääkivad usbekid ja kirgiisid. Johtuvalt laiemast kontekstist muutuvad pidevalt “oma”–“võõra” parameetrid. Kvaasi-rahvusriigi raames eksisteerib konflikt vene- ja jakuudikeelsete jakuutide vahel, majanduslikus sfääris on täheldatav konkurents venelaste ja jakuutide vahel. Jakuutias on alati aktuaalne olnud idee pan-turgi ja pan-aasia solidaarsusest, ent reaalelus suhtuvad enamik kohalikke äärmiselt negatiivselt võõrtöölistesse. Viimastel aastatel on juurde lisandunud nn globaalpoliitiline mõõde ehk siis “venemaalase” identiteet konfliktis Läänega. Ettekandes üritan ma analüüsida kõigi nende identiteedialliansside esinemise ning muutumiste põhjuseid. Peamine tees on, et selline identiteetide polaarsus ei ole mitte konflikte sütitav, vaid konflikte maandav.

Muistendite Muhu Madli — omadele võõras ja võõrastele oma. Muhust pagendatud libahunt?

Tiina Vähi

Tartu Ülikool, usuteaduskond
tiina.vahi@ut.ee

Muhu Madli loos on lõimunud ühe erandliku eluviisiga naise saatus libahundi-
uskumusega. Ta ise nimetas ennast uhkustades “metsailukeseks” e hundiks, kui
teda libahundiks hurjutati. Pärimuses oli ta kodutu heidik, kes elas männi otsas.
See kasvas kaunis ja pärimuses erakordse tähendusega kohas – Saaremaal Kihel-
konnas Odalätsi allikate Tagamõisa puisniidu ja Pidula muistse maalinna vare-
mete läheduses. Madlist räägiti, et ta olevat oma puu all inimesi tervendanud.
Võib-olla just selle oskuse tõttu ei peetud teda üksnes lindpriina metsas elavaks
üksikuks hundiks vaid “omaküla veidraks võõraks”, keda lasti külmaga tarre
kolde ette soojendada.

Ettekandes kavatsen peatuda kahel aspektil: 1) kuidas Pidula koolijuhataja
Jakob Lauulu initsiatiivil kogutud (koha)muistendid Muhu Madlist ja tema män-
nist ning hilisemad J. Lauulu ja Jakob Liivi kirjanduslikud töötused sellest suhes-
tuvad Eesti ja eriti Saaremaa libahundipärimusega; 2) millised aspektid peegel-
davad oma ja võõra teematikat Muhu Madlist loodud müüdis.

Vaata lähemalt:

Vähi, Tiina 2014. Muhu Madli müüdi saamisluгу. Pidula koolmeistri Jakob Lauulu
rahvavalgustuslikust tegevusest. – *Keel ja kirjandus*, nr 2, lk 112–124.

Kaardipakk “Head eesti mängud”

Koostaja Astrid Tuisk, toimetaja Inge Annom,
kujundanud ja pildid joonistanud Piret Räni.

Väljaandja: Loovhoog, 2015.
Valminud koostöös Eesti Kirjandusmuuseumi
Eesti Rahvaluule Arhiiviga.

Kaardipakist leiate valiku mängu, mida saab mängida toas või väljas, talvel või suvel, üksi või hulgakesi. Siin leidub mängu nii noorematele kui vanematele mänguhuvilistele. Vähetuntud mängud pakuvad avastamisrõõmu ja tuntu- maid neist on taas hea meelde tuletada. Lisaks mängudele leiate kaardipakist valiku liisusalme. Neid loetakse mängude puhul, kus on vaja üks mängija teiste hulgast välja valida, määrata lugeja või püüdja, esimesena mängija jne. Igal kaardil on sümbol, mis näitab, mitmekesi saab mängu mängida.